

РОЗДУМИ А.С. МАКАРЕНКА ПРО РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ВИХОВАННІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Костюкова А.М.
Херсон, Україна

Погляди А.С. Макаренка щодо виховання молодого покоління залишаються актуальними на сучасному етапі розвитку суспільства. Виховання учнівської молоді у ХХІ столітті має бути спрямовано передусім на сформованість морально-духовних цінностей. Це дасть змогу школярам адекватно сприймати й оцінювати життєві закони і принципи, забезпечить розуміння того, що людина є істотою духовною, а не лише біологічною і соціальною.

Процеси виховання і навчання видатний педагог поєднував із системою всебічного розвитку дитини. А.С. Макаренко вважав, що виховати дитину належним чином здатен тільки освічений, високоморальний, безкорисливий, працьовитий, люблячий педагог, що знає історію своєї Батьківщини, володіє почуттям власної гідності. Зокрема він стверджував, що місія педагога полягає в передачі історичного досвіду та ключових якостей молодому поколінню. А.С. Макаренко вважав, що робота педагога найважча й найвідповідальніша і вимагає від особистості вчителя-вихователя не тільки особливих зусиль, а й сформованих умінь та здібностей [1].

А.С. Макаренко болісно переживав недосконалість науки про виховання людини, глибоко вірив у можливість створення такої «особливої науки», яка з великою ймовірністю допомагала б педагогам виховувати наперед задані моральні риси, запобігаючи можливості педагогічного браку. Взяти участь у створенні нової педагогічної науки, не відірваної від життя, пов'язаної з ним, А.С. Макаренко вважав своїм відповідальним завданням, своїм правом [3].

А.С. Макаренка глибоко цікавили проблеми формування ініціативно-творчого типу особистості вчителя, професійні й соціально значущі характеристики творчо працюючого вчителя. Педагог-класик визначив основні напрями і шляхи підготовки майбутніх учителів, що полягають передусім в організації характеру, вихованні поведінки, а потім в організації спеціальних знань, умінь і навичок. Він наголошував: «Щоб перетворити педагогіку в активну, цілеспрямовану науку, вчитель повинен бути сміливим, активно шукати кращі методи впливу на вихованців, уникати шаблонів» [2, с. 172]. Ці фахівці мають керуватися «спільними виховними цілями» [2, с. 171].

А.С. Макаренко неодноразово підкреслював важливість володіння педагогом майстерністю, тобто фахівець має знати виховний процес і вміти виховувати. Він вважав, що методика виховання не можна обмежувати питанням викладання, оскільки виховний процес відбувається не тільки в класі, а й у позакласній роботі. Тому необхідно, щоб педагогіка опанувала засоби впливу, які були б універсальними і потужними. Актуальною на сучасному

етапі є думка про те, що студентам педагогічних закладів освіти, необхідно давати не тільки освіту, але й виховувати їх, адже інакше ми можемо розраховувати тільки на їхній талант [3].

Геніальний педагог звертав увагу на необхідність оволодіння прийомами організації власної поведінки педагога та контролю за виявом своїх намірів, емоцій, внутрішніх почуттів. Зазначені вміння педагога отримали назву «педагогічна техніка», що концентрує в собі сукупність професійних умінь, які забезпечують гармонійну єдність внутрішнього світу особистості вчителя й доцільного зовнішнього його вираження. Характеризуючи майбутніх вчителів, які відіграють ключову роль у вихованні молодого покоління, А.С. Макаренко наголошував на тому, що вони мають бути організованими, підтягнутими, вольовими і стриманими, культурними, ввічливими, охайними.

Антон Семенович зауважував: «Вихователь повинен вміти організовувати, ходити, жартувати, бути веселим, сердитим. Вихователь повинен себе так вести, щоб кожний його рух виховував, і завжди має знати чого саме він хоче в даний момент і чого він не хоче. Якщо вихователь не знає цього, то кого він може виховати?» [2, с. 172]. А ще додавав: «Як сидіти, стояти, як підняти із-за столу, як посміхнутись, підвищити голос, як подивитись – все надзвичайно важливе в роботі вчителя. Педагог повинен постійно працювати над собою, тренувати себе, відточувати свою ораторську майстерність, пізнавати себе в діяльності і взаємовідносинах. Авторитет педагога повинен базуватися на широкій ерудиції і моральній чистоті, гуманізмі і тактовності, щирості і доброзичливості, вмінні застосовувати до учнів найдоцільніші засоби педагогічного впливу. Авторитет вихователя має формуватися ненав'язливо, поступово» [2, с. 176]. Тож вважаємо, що в основу теорії педагогічної майстерності покладено і ідеї А.С. Макаренка, що залишаються актуальними в усі часи.

Отже, вчитель – це високоосвічена людина, яка любить свою професію, постійно вдосконалює свою майстерність, педагогічний такт, гуманістично спрямована, володіє методикою навчання й виховання, може не лише гарно навчити, а й виховати, він повинен знати психологію дитини, вивчати і добре знати вихованців, адже вплинути можна тільки тоді, коли знаєш і розумієш.

Список використаних джерел:

1. Вербицький В.В. Провідні ідеї педагогіки А.С. Макаренка в сучасній системі виховання // *Нова педагогічна думка*. – 2014. – № 4 (80). – С. 112–115.
2. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: в 8 т. Т. 4. Педагогические произведения 1936–1939 гг. / сост.: Л.Ю. Городин, А.А. Фролов. – Москва: Педагогика. – 400 с.
3. Носовець Н.М. К.Д. Ушинський і А.С. Макаренко про підготовку вчителя // *Вісн. Чернігівського держ. пед. ун-ту. Сер.: Педагогічні науки*. – 2010. – Вип. 79. – С. 18–20.